

Resumé

Plány a realita v editorském díle Jaromíra Čelakovského a otázka vzniku diplomatáře Kutné Hory

Jaromír Čelakovský (1846-1914) náleží k nepřehlédnutelným postavám českého veřejného a vědeckého života na přelomu 19. a 20. století. Aktivní mladočeský politik, novinář, ale také pražský archivář se stal zároveň zakladatelem oboru českých právních dějin, které vyučoval na právnické fakultě pražské university. Mezi jeho základní vědecké zájmy náležely dějiny městského práva v Čechách a na Moravě, stejně jako otázky obecných právních dějin zejména pozdního středověku. Svoje vědecké dílo přes ambiciózní plány nikdy nedokončil. Důvodem byla zejména širší jeho politických a veřejných aktivit, ale také důkladnost, s jakou se připravoval ke svým záměrům. Ačkoli Čelakovský neprošel soustavným vzděláním v oboru historie nebo pomocných věd historických, stala se nedílnou součástí jeho analytických studií rovněž náročná a rozsáhlá editorská činnost, se kterou se snažil zveřejnit historické prameny, s nimiž pracoval. K editorskému dílu jej dovedl nejen vytříbený cit pro výpověď historických pramenů, ale také dlouholetá praxe v pražském městském archivu strávená po boku významného archiváře, editora a profesora pomocných věd historických Josefa Emlera. Nejvýznamnější editorskými počiny J. Čelakovského se staly ediční řada Codex juris municipalis, která zveřejňovala prameny k dějinám městského práva v Čechách, a registra pražského komorního soudu z let 1471-1526. Především první ze zmíněných edic byla původně koncipována jako široce pojaté monumentální dílo, jež na první pohled přesahovalo síly jednotlivce. O kvalitě Čelakovského pojetí svědčí, že po editorově smrti se dalšího vydávání ujala mladší generace reprezentovaná Gustavem Friedrichem a Václavem Vojtiškem.

V druhé části se příspěvek věnuje méně známým stránkám Čelakovského činnosti, a to ve vztahu ke Kutné Hoře a jejím dějinám. Jaromír Čelakovský ještě během svých studií práva uspořádal velkou část kutnohorského městského archivu a právě zde našel první inspiraci pro své pozdější vědecké směřování. Důležitou součástí jeho vědeckých záměrů se později stala monografie dějin Kutné Hory do husitských válek. Rovněž tento spis měla doprovázet edice kutnohorského diplomatáře. Avšak stejně jako Čelakovský nedokončil většinu ze svých ostatních vědeckých prací, nepodařilo se mu završit ani tento cíl. Dokončenou část chystaného rukopisu kutnohorských dějin, ovšem věnovanou pouze dějinám nedalekého Sedleckého kláštera, vydal po jeho smrti Václav Vojtišek. Rukopis diplomatáře, v době Čelakovského smrti v roce 1914 údajně téměř před dokončením, však takového štěstí neměl a dnes jej musíme považovat za ztracený.

Zusammenfassung

Jaromír Čelakovský als Editor. Pläne und Realität im Editorswerk Jaromír Čelakovskýs und die Frage der Entstehung der Kuttenberger Urkundensammlung.

Jaromír Čelakovský (1846–1914) gehört zu den wichtigen Persönlichkeiten des tschechischen öffentlichen und wissenschaftlichen Lebens um die Wende des 19. und 20. Jahrhunderts. Der aktive jungtschechische Politiker, Journalist, aber auch der Prager Archivar wurde gleichzeitig zum Gründer des Faches der tschechischen Rechtsgeschichte, die er auf der Fakultät der Prager Universität unterrichtete. Zu seinen wissenschaftlichen Interessen gehörten die Geschichte des Stadtrechts in Böhmen und Mähren, genauso wie die Fragen der allgemeinen Rechtsgeschichte vor allem im späteren Mittelalter. Sein wissenschaftliches Werk blieb aber trotz seiner ambitionösen Pläne unvollendet. Grund dazu war vor allem die Breite seiner politischen und öffentlichen Aktivitäten, aber auch Gründlichkeit, mit der er sich zu seinen Zielen vorbereitete. Obwohl Čelakovský keine systematische Bildung in der Geschichte oder in den historischen Hilfswissenschaften hatte, wurde auch die anspruchsvolle und umfangreiche Editorstätigkeit zu einem untrennbaren Bestandteil seiner analytischen Studien, mit der er sich um das Herausgeben der historischen Quellen, mit denen er arbeitete, bemühte. Nicht nur verfeinertes Gefühl für die Aussage der historischen Quellen führte ihn zum Editorswerk, sondern auch die langjährige Praxis im Prager Stadtarchiv, die er neben dem bedeutenden Archivar, Editor und Professor der historischen Hilfswissenschaften Josef Emler verbrachte. Zu den bedeutendsten Editorstaten Jaromír Čelakovskýs wurden die Editionsreihe *Codex juris municipalis*, die die Quellen zur Geschichte des Stadtrechts in Böhmen veröffentlichte, und die *Registra* des Prager Kammergerichtes aus den Jahren 1471–1526. Vor allem die erste der erwähnten Editionen wurde ursprünglich als ein breit erfasstes Monumentalwerk konzipiert, das auf den ersten Blick über die Kräfte einen Einzelnen ging. Die Qualität der Auffassung Čelakovskýs beweist das, dass nach Editors Tod die junge Generation, repräsentiert von Gustav Friedrich und Václav Vojtíšek, im Herausgeben der Edition fortsetzte.

Im zweiten Teil widmet der Beitrag Aufmerksamkeit den weniger bekannten Seiten Čelakovskýs Tätigkeit, und zwar seiner Beziehung zur Stadt Kuttenberg (Kutná Hora) und ihrer Geschichte. Jaromír Čelakovský bearbeitete noch in der Zeit seines Jurastudiums einen großen Teil des kuttenbergischen Stadtarchivs und gerade hier fand er den ersten Impuls für seine künftige wissenschaftliche Ausrichtung. Zu einem wichtigen Bestandteil seiner wissenschaftlichen Pläne später wurde eine

Monographie der Geschichte von Kuttenberg bis zu den Hussitenkriegen. Ebenfalls diese Schrift sollte von einer Edition der Kuttenger Urkundensammlung begleitet werden. Genauso wie die anderen auch diese wissenschaftliche Arbeit blieb unvollendet. Es gelang ihm nicht diesen Ziel zu Ende zu bringen. Den beendeten Teil der beabsichtigten Handschrift der Kuttenger Geschichte, der nur dem Kloster Sedlec gewidmet wurde, gab Václav Vojtíšek nach Čelakovskýs Tod heraus. Die Handschrift von der Urkundensammlung, in Jahre Čelakovskýs Tod 1914 angeblich fast vor Beendigung, hatte aber solches Glück nicht und heute muss man sie für verloren halten.